

באו מן הים
"משנה מקום" במוזיאון בת ים
סמדר שפי

"משנה מקום", התערוכה הראשונה המוצגת במסגרת פעילותו המחודשת של מוזיאון בת ים, בהחלט מסמנת אותו כמקום מבטיח. האוצרות הן לאה אביר ומילנה גיצין-אדירם, שמונתה לפני כשנה לעמוד בראש מוזיאוני בת ים (לאחר שהיתה אוצרת גלריה "החדר" בתל אביב). התערוכה מוצגת בחלל היפה של מוזיאון בת ים, שכבר שופץ בחלקו. כעת ניכר היטב הפוטנציאל של המבנה, על הגן הגדול שסביבו והמבנים הסמוכים השייכים לו, כמו בית ריבק - מרכז חוגים ובו אוסף יששכר ריבק, שמצבו מחפיר אך אמור להשתפר בקרוב.

התערוכה, שמשתתפים בה 12 אמנים, היא ראשית בנייתו של המוזיאון כמקום לאמנות עכשווית. יש לקוות שהוא ירחיב כותרת זו לכיוונים רבים ושתהיה לו התעוזה לעשות תערוכות שאינן במתכונת הקבועה של אמנים רבים ככל האפשר, עם מכנה משותף שהוא תאריך יצירתן של העבודות, ומחשבה שנראית כמכוונת בעיקר לפתיחה גדולה ומדוברת. הפעם יש מספר רב יחסית של עבודות טובות, אך חבל שיש פער גדול מדי בין הצהרת הכוונות לבין הקבץ העבודות.

בטקסט הנלווה לתערוכה נכתב שהיא עוסקת בהגירה ו"איפשרה ל-12 האמנים... לערוך בדיקה חוזרת מאיפה הם באו ולהיכן הם שייכים. הם יצאו למסע פרטי ומשותף על ציר הזמן... בין חוויית ההגירה בילדותם, בליל התחושות של ההשתלבות והזרות המלווה את מהלך חייהם וההסתכלות המפוכחת והבוגרת על חוויית ההגירה בפרספקטיווה לאחור". ללא קריאת טקסט התערוכה, ספק אם דווקא הגירה בגיל צעיר היתה נתפשת כנושא מרכזי. הגירה, לאו דווקא בהקשר של גיל, היתה נתפשת אולי כנושא משני להתבוננות כמעט אנתרופולוגית של האמנים על סביבתם; מבט שיש בו תערובת מתוחה של ריחוק וקירוב, כמו בעבודות של פבל וולברג, גסטון צבי איצקוביץ או בעבודה "מאבק" של דוד בהר-פריחה, שנשארת חידתית.

שתי גישות להגירה

בולטות כאן עבודות הווידיאו של מאשה יוזפולסקי ושל דורון סולומונס, שנוצרו במיוחד לתערוכה. ההבדל ביניהן מדגים שתי גישות לעיסוק הן בהגירה והן באמנות.

יוזפולסקי יצרה מיצב וידיאו המוקרן משני צדיו של חלל צר וחשוך. בצד אחד סרט וידיאו העשוי בשלמות אסתטית עד כאב. נראית בו סעודה ובה 12 משתתפים לבושים שחור ליד שולחן מפואר שכל המזון שעליו, תותים וקצפת ומרג ויין, הוא בלבן ואדום. עומס הסמליות, לא פחות מהאסתטיקה עצמה, יוצר תחושה בארוקית דקדנטית. הסועדים מתועדים בתנועת מצלמה ספירלית, חודרנית ואף אלימה.

דורון סולומונס, "I Started Here"

ממול מוקרן סרט בשחור-לבן שנראה כמצולם מתוך מרתף או מקלט. נראה בו קטע קטן של אזור מוזנח ומכוער ובו גדר ולהקת ציפורים או אולי עטלפים המעופפים בו בעצבנות. הסאונד לא ברור וכולל קריאת טקסט; רק מהקטלוג מתברר שאלו המכתבים שהחליפה האמנית עם אמה שנשארה ברוסיה.

יוזפפולסקי יוצרת אמנות שאינה מחקה את העולם, אלא פועלת בתוך עולם הדימויים של האמנות וכולה סמלים. מעבר לקריאת המכתבים, שנהפכת למוסיקה למי שאינם מבינים את השפה הרוסית, העבודה היא יותר מסע של סיוט פנימי מאשר עיסוק בהגירה. שני הסרטים עוסקים במצב הוויה, מצב ביניים תמידי ואין-סופי שנע במשולש של חרדה, תאוה ויופי.

סולומונס, בעבודה קצבית, שנונה ומרתקת לצפייה, מציג כמעט-היפוך. העבודה שלו אוטוביוגרפית (וכלל לא משנה אם זו אוטוביוגרפיה אמיתית או מומצאת), מעוגנת במציאות, הומוריסטית, אירונית, מצחיקה. אם אצל יוזפפולסקי ניכרת ההשפעה של פיטר גרינאוויי, למשל, הרי סולומונס, אחד מאמני הווידיאו הטובים הפועלים בארץ מאז שנות ה-90, קרוב יותר לטלוויזיה, אי-שם בין פארודיות לריאליטי.

הוא נפגש עם אביו למסע בתחנות ילדותו בלונדון, פארודיה על מסע השורשים שנהפך לחלק מהבניית הזהות הישראלית. תוך כדי כך הוא יוצר תמונה מפויסת עם עברו המשפחתי ומביט דרכו גם על העתיד, על דמיונו לאביו המבוגר.

מיצב וידיאו של מאשה יוזפפולסקי

ערגה ל"אמריקה"

עוד עבודה בולטת היא של מוטי ברכר, אמן מיצג שעד כה כמעט לא הציג. ברכר יצר מיצב שקופיות שבו הצופה יכול להתרווח על כריות ענק לבנות ולשמוע הסבר נלהב, מתפעל ועילג על הדימויים הלקוחים ממסע בארצות הברית בשנות ה-80 המוקדמות. זהו מסע בין אנשי שוליים ואתרי תיירות, מוטלים זולים ונופים פתוחים. האמן מחקה את אביו המספר במבטא רומני כבד על מסעו; בטקסט המגוחך אך הנוגע ללב ניכרת היטב הערגה ל"אמריקה" כמחוז חפץ של מהגרים באשר הם, כארץ המובטחת, חזון שמכיל מרכיב אוטופיסטי-רליגיזי שמתנגש עם הדימויים של גסות וטעם רע.

דוד בהר-פרחיה הוא אמן מצוין שאינו מרבה להציג. הפעם העבודה שלו אמנם בולטת, גם בשל המיקום שלה במרכז קומת הקרקע של בניין המוזיאון הבנוי כמעגל (מה שמזכיר באופן בלתי נמנעת את הגוגנהיים), אך ההיגד נשאר מעורפל מדי.

העבודה בנויה כמסדרון הנוצר משני קירות לבנים הבנויים מחומרים קלים שתמיכותיהם החיצוניות חשופות. אחד הקירות מהדהד את הקולות והשני בולע אותם. המסדרון מוביל את הצופה אל עבודת וידיאו שבה נראה אדם לכוד בתוך מעין גליל מענפים. הכוונה של בהר-פרחיה ליצור משהו שמסמל לידה, שינוי ועיסוק בתהליך אמנם ברורה, אבל אינה עוברת לרובד חווייתי מורכב.

עוד עבודות טובות הן אלה של אולף קונמן, שמתגלה בכל פעם מחדש כאמן טוב בעל מערך רגישויות מרתק, ושל אליסיה שחף, המציגה רצפי דימויים מתצלומי סטילס על גבי מסכים קטנים.

לא ברור מדוע מוצגות בתערוכה העבודות המופשטות של מרים כבסה. אמנם סיפורה הוא סיפור הגירה, אך אין שום ביטוי לכך בעבודות האלה. הכללתה יוצרת את התחושה של הססנות אוצרותית, כלומר בחירת עבודות לפי סיפור חיים מתוך הנחה שהוא מוכר יחסית.

מוטי ברכר, מתוך מיצב השקופיות "אמריקה ורסאנו"

ציור של אולף קונמן

"משנה מקום". אוצרות: מילנה גיצין-אדירם, לאה אביר. מוזיאון לאמנות עכשווית, בת ים.